

Datum 2022-05-12

Diarienummer MKN-2022-2266

Socialdepartementet:

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

s.fs@regeringskansliet.se

paula.ericson@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker, SOU 2021:95, S2022/00562

Miljöförvaltningens synpunkter

Nedan redogör förvaltningen för sina överväganden och förslag till ändringar.

EU-rättsliga överväganden

Regeringen har särskilt bett remissinstanserna att yttra sig över de EU-rättsliga överväganden som utredaren gjort samt den möjlighet att ”backa bandet”, alltså avskaffa gårdsförsäljningen om EU-domstolen underkänner detaljhandelsmonopolet, så som utredaren föreslår.

Förvaltningen konstaterar att en av förutsättningarna, enligt direktivet, var att utredaren skulle lämna ett förslag till gårdsförsäljningen som innebär att det svenska detaljhandelsmonopolet kommer att säkras. Utredaren bedömer att förslaget till gårdsförsäljning är i överensstämmande med EU-rätten på ett sådant sätt att detaljhandelsmonopolet inte äventyras, men föreslår samtidigt att den nya regleringen ska införas temporärt för det fall monopolet ändå skulle ifrågasättas. Utredaren kan alltså inte med säkerhet, utifrån de förslag som lämnats, visa att det svenska detaljhandelsmonopolet kommer att säkras. Detta poängteras också av utredaren själv, ”*det går dock inte att med säkerhet förutse konsekvenserna av en reform som den som här föreslås*, SOU 2021:95 s. 174.

Förvaltningen bedömer att det bara går att göra förhållandevis osäkra antaganden om huruvida detaljhandelsmonopolet är säkrat med utredarens nuvarande förslag, vilket utredningen också visar.

I övrigt har förvaltningen inte några ytterligare EU-rättsliga överväganden att bidra med, utöver det som redan framgår av utredningen inkluderat de *särskilda yttranden* som lämnats till utredaren.

Lagförslaget

Vid bedömningen av lagförslaget utgår förvaltningen från utredarens huvudförslag. Detta med anledning av att det kompletterande förslaget är identiskt med huvudförslaget i de delar som förvaltningen har synpunkter.

Kommentarerna följer det faktiska lagförslag som lämnats och inte den numrering och rubriksättning som följer av utredningen.

1 kap. 13 §

Med gårdsförsäljning avses detaljhandel med alkoholdrycker på tillverknings- eller vinodlingsstället i samband med ett studiebesök eller en föreläsning som erbjuds allmänheten mot betalning och som har anknytning till den aktuella alkoholdrycken.

Försäljningen som utredaren föreslår är inte gårdsförsäljning. Utredaren konstaterar själv att ett förslag med rekvisitet att tillverkningsstället ska vara lantligt beläget, det som i allmänt tal uppfattas som en "gård", skulle bli alltför snävt för att regleringen ska få någon reell betydelse för tillverkarna, SOU 2021:95 s. 144 ff. Förvaltningen har förståelse för att utredaren vill lämna förslag på ett begrepp som är kort och koncist, men bedömer ändå att det är förenat med uppenbara tillämpningsproblem med ett begrepp som det inte beskriver vad är fråga om.

Förslag: den föreslagna försäljningen bör inte benämnas gårdsförsäljning, utan något som faktiskt motsvarar vad som föreslås, till exempel "detaljhandelsförsäljning för vissa tillverkare".

5 a kap. 1 § Gårdsförsäljningstillstånd

För gårdsförsäljning krävs särskilt tillstånd av den kommun där försäljningsstället är beläget (gårdsförsäljningstillstånd). Gårdsförsäljningstillstånd får meddelas den som yrkesmässigt tillverkar alkoholdrycker under förutsättning att

- 1. alkoholdryckerna som säljs är egentillverkade,*
- 2. den karaktärsgivande delen av tillverkningen som inte utgör blandning, spädning, filtrering eller liknande behandling av enklare art sker på tillverkningsstället,*
- 3. tillverkarens produktionsvolym årligen uppgår till högst 75 000 liter spritdrycker, 500 000 liter jästa drycker med upp till 10 volymprocent alkohol eller 200 000 liter jästa drycker med mer än 10 volymprocent alkohol, och*
- 4. tillverkaren är oberoende från tillverkare med produktionsvolymmer som överstiger de som anges i punkt 3.*

Gårdsförsäljningstillstånd får även meddelas den som yrkesmässigt odlar druvor som används vid vintillverkning under förutsättning att

- 1. vinet som säljs har tillverkats av druvor uteslutande från de egna odlingarna, och*
- 2. odlaren har godkänts som upplagshavare för sådana varor enligt 9 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt.*

Förvaltningen efterfrågar instruktioner hur kommunen ska kontrollera en tillverkares volymmässiga tillverkning vid tillståndsprövningen samt om det ska ske en kontinuerlig kontroll av volymerna efter det att ett tillstånd beviljats. Förvaltningen önskar även ett förtydligande av regeringen om en "överproduktion" av alkoholdrycker är en sådan grund som utgör att återkallande av tillståndet i enlighet med 9 kap. 18 § p. 3.

Förslag: inget förslag lämnas. Förvaltningen önskar endast ett förtydligande av regeringen i ett eventuellt förarbete.

8 kap. 7 §

Den som tillverkar alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat från råvaror som produceras på den egna gården och som har ett stadigvarande serveringstillstånd har rätt att, efter anmälan till kommunen, vid tillverkningsstället erbjuda provsmakning av de egenproducerade dryckerna eller preparaten. Om sådant tillstånd saknas, får tillverkaren erbjuda provsmakning av egentillverkade alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat vid tillverkningsstället efter särskilt tillstånd för provsmakning. Den som har gårdsförsäljningstillstånd får i anslutning till sådan försäljning erbjuda provsmakning av sådana alkoholdrycker som tillståndet avser.

Utredaren föreslår en lagreglerad rätt för provsmakning av alkoholdrycker för tillverkare som innehar ett gårdsförsäljningstillstånd. Förvaltningen har inga principiella invändningar mot förslaget, men anser att det bör utformas annorlunda. Det är stor skillnad på att tillåtas konsumera alkoholdrycker på plats jämfört att köpa med sig alkoholdryckerna genom detaljhandel. Detta är en uppgift som kommunen behöver för att bedriva tillsynen på ett erforderligt sätt. Kommunen behöver även kunskap om vad det är för slags verksamhet som inspektörerna besöker för att på förhand kunna vidta de eventuella säkerhetsmässiga eller andra förberedelser som krävs.

Med den nya provsmakningsrätten införs också en diskrepans i lagstiftningen. Det går inte att komma ifrån att med utredarens förslag så kommer det att ställas högre krav på själva tillverkningen av alkoholdrycker för de som endast har ett provsmakningstillstånd jämfört med de tillverkare som bedriver provsmakning med stöd av sitt gårdsförsäljningstillstånd. Idag krävs för den som ansöker om ett provsmakningstillstånd att råvaror från den egna gården används. I praxis har detta kommit att innebära att till exempel öltillverkare själva måste odla fram den jäst som används vid tillverkningen av alkoholdrycker (det finns inget krav på att den huvudsakliga delen av alkoholdrycker måste utgöras av råvaror från den egna gården). I utredarens förslag till gårdsförsäljning krävs endast att den karaktärsgivande delen av tillverkningen sker på tillverkningsstället. Med det ska, enligt utredaren, förstås till exempel jäsning av öl och destillering av spritdrycker, SOU 2021:95 s. 132 ff. Om inte denna fråga hanteras inom ramen för lagstiftningsärendet så kan det innebära att tillverkare känner sig tvingade att ansöka om ett gårdsförsäljningstillstånd även om de egentligen bara har för avsikt att erbjuda provsmakning.

I utredningen konstateras att de ovan beskrivna skillnaderna föreligger, SOU 2021:95 s. 157 f, men utredaren är mycket fåordig kring hur det ska regleras. Som förvaltningen tolkar utredaren menar hon att trots att det ställs olika krav på tillverkningen för ett provsmakningstillstånd respektive ett gårdsförsäljningstillstånd så ska trots detta innehavare av gårdsförsäljningstillstånd ges möjligheten att erbjuda provsmakning även om alkoholdryckerna inte tillverkas av råvaror från den egna gården. Utredaren undviker även att svara på frågor som hur provsmakningstiderna ska regleras för den som är innehavare av ett gårdsförsäljningstillstånd.

Förslag: det bör, av lagtexten, framgå att av ansökan ska det framgå om ett gårdsförsäljningstillstånd även avser provsmakning av alkoholdrycker. Denna del av tillståndet kan då regleras avseende till exempel provsmakningstider et cetera.

Regeringen bör även göra en generell översyn av bestämmelserna om provsmakningstillstånd så att lagstiftningen framstår som konsekvent och mindre godtycklig med hänvisning till vad som sagts ovan. I översynen bör regeringen särskilt beakta att det bör införas någon form av lagreglerad mängdbegränsning vid provsmakning på samma sätt som utredaren föreslår en mängdbegränsning vid gårdsförsäljning. Idag är detta en fråga som helt lämnats över till kommunerna med resultatet att det hanteras mycket olika över landet. Vissa kommuner har fattat beslut om mängdbegränsningar emedan det i andra kommuner saknas helt.

Avslutning

I övrigt tillstyrker förvaltningen utredarens förslag givet att regeringen kommer fram till att gårdsförsäljning inte riskerar detaljhandelsmonopolet och därmed lämnar ett sådant förslag till riskdagen. De förslag på hur försäljningen ska regleras motsvarar i allt väsentligt hur servering av alkoholdrycker är reglerat och bör därmed rymmas inom kommunens kompetensområde.

Ärendet har handlagts av:

Jakob Kilner
Kvalitetssamordnare

E-post: jakob.kilner@miljo.goteborg.se
Telefon: 031-367 99 95